

A másodlagos, predikatív funkciójú passzívumokról a magyar nyelvben

Orosz Árpád

BGF PSZK Pénzügyi és Számviteli Szaknyelvi Intézeti Tanszék

Az utóbbi években az állapotot kifejező, kopula nélküli szenvedő értelmezésű szerkezetek és mondatok terjedésének lehetünk tanúi a magyarban. Például: *Az üzenetek törölve; A feladat megoldva*. Ez azért lehet némiképp meglepő, mert a nyelvhasználók között amúgy is megfigyelhetünk bizonyos idegenkedést még a kopulát tartalmazó szenvedő szerkezetektől is. Azonban mind a laikus anyanyelvi beszélők, mind a nyelvtanár, nyelvész, nyelvművelő kollégák esetében megfigyelésünk szerint éles ellentét húzódik az adott nyelvi jelenség megítélése és a nyelvhasználat gyakorlata között. Az ellentét lényege abban áll, hogy jóval több esetben, jóval gyakrabban használjuk az adott szerkezetet, mint amennyire a helyességét megítéljük.

Milyen esetekben hagyható el a kopula? Négy feltételezésünk volt: [1] A mondatok csak perfectum értelmezésben lehetségesek, tehát egy adott beszédidőben fennálló, de a múltban kialakult, tágabb értelemben vett állapot leírására használhatóak. [2] A szerkezet elsősorban egyenes beszédben használható, mások által idézve, függő beszédben romlik az elfogadhatóságuk. [3] Tipikusan elfogadhatóbb olyan szövegkörnyezetben, ahol valószínűsíthető, hogy olyan szövegrészekkel, mondatokkal találkozunk, melyeket idegen nyelvből, tipikusan angolról fordítottak magyarra, és ennek nyomán bizonyos szakterületeken inkább előfordul a használata akkor is, amikor nem fordítással van dolgunk. [4] A szerkezetet tartalmazó mondat a perfectum értelmezésen túl olyan jelentést is hordoz, hogy 'valamilyen elvégzendő, teljesítendő feladatot sikeresen elvégeztek, teljesítettek'.

A feltételezések helyességének eldöntéséhez példamondatokat ítéltünk meg anyanyelvi beszélőkkel, konkrétan nyelvtanár kollégákkal. Mivel új jelenségről van szó a magyarban, és mivel a normatív megítélés és a valós nyelvhasználat meglehetősen eltérnek, és nem is annyira egyszerű megítélni, melyik mondat teljesen kifogástalan, hatfokú skálát alkalmaztunk, melynek értékei a következők voltak:

1-es: A mondat teljesen elfogadhatatlan a magyarban, ilyet soha senki nem mond.

2-es: Hallani ugyan nagy ritkán ilyen szerkezetű mondatot, ám ez alacsony nyelvi kultúráról árulkodik.

3-as: Igaz, hogy lehet ilyen mondatokat hallani, ám én nem használom így, szerintem nem elfogadható.

4-es: Bizonyos kontextusban és bizonyos stiláris háttér mellett a mondat akár elfogadható is lehet.

5-ös: Bár a mondat valamelyest sérti a fületem, el kell ismernem, egyre gyakrabban fordul elő az adott szerkezet a magyar nyelvben és az én beszédemben is.

6-os: A mondat teljesen elfogadható, kifogástalan.

Huszonhat mondatot értékeltettünk ki, és az adott osztályzatok egymáshoz viszonyított értékei azt mutatják, hogy feltételezéseink helyesek, az adott szerkezet használatának vannak szintaktikai, tisztán jelentéstani és lexikai-szemantikai szabályai, melyek közül az utóbbi tűnik a leginkább meghatározónak